

Wstęp

Publikacja *Przemiany seksualności w społeczeństwie współczesnym. Teoria i rzeczywistość* ma interdyscyplinarny charakter. Seksualność człowieka jest w niej przedstawiona w perspektywie edukacyjnej, społecznej, psychologicznej i medycznej. Autorami artykułów są specjaliści z różnych dziedzin nauki, wielu z nich jest znanych w polskim i zagranicznym piśmiennictwie seksuologicznym.

Zagadnienia wiążące się z seksualnością człowieka w pracach pionierów seksuologii, jak np. Zygmunta Freuda, Carla Junga, Magnusa Hirschfelda, a w Polsce Kazimierza Imielińskiego, zawsze były przedstawiane z uwzględnieniem uwarunkowań biopsychospołecznych. Wprowadzenie w roku 1989 nowych skutecznych leków do leczenia zaburzeń seksualnych przyczyniło się do medykalizacji seksuologii. Znalazło to wyraz również w Polsce, gdzie istnieją dwa towarzystwa zajmujące się seksuologią: Polskie Towarzystwo Seksuologiczne i Polskie Towarzystwo Medycyny Seksualnej. Okazało się jednak, że jakkolwiek upowszechnienie się nowoczesnych metod terapii seksualnej (farmakoterapii, metod chirurgicznych) przyczyniło się do rozwoju metod diagnostycznych, poznania neurobiologicznych uwarunkowań seksualności i zwiększenia skuteczności leczenia zaburzeń seksualnych, to jednak pomijanie uwarunkowań psychospołecznych seksualności zaczęło być dostrzegane jako przeszkoda w rozwiązywaniu problemów pacjentów, a także w promocji zdrowia seksualnego i jakości życia. Obecnie zauważalna jest tendencja do ponownej integracji seksuologii i dotyczy to również rekomendacji do leczenia zaburzeń seksualnych, opracowywania programów edukacji seksualnej, rozwoju terapii partnerskiej.

W Polsce integralna perspektywa seksualności człowieka ma długie tradycje. Szczególne zasługi w podtrzymywaniu tej tradycji ma środowisko naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Znajduje to potwierdzenie w wielu pracach badawczych, programach szkolenia przed- i podyplomowego, w rozprawach doktorskich i habilitacyjnych, w wydawnictwach Uczelni, a także w tej publikacji.

Zbigniew Lew-Starowicz
Zakład Seksuologii Medycznej i Psychoterapii
CMKP – Warszawa

Niniejsza praca wpisuje się w nurt naukowych dyskursów nad kształtem i formą seksualności człowieka na różnych etapach życia. Jednocześnie pozycja ta zawiera wiele cennych klinicznie informacji, które mogą być przydatne dla pedagogów, psychologów, lekarzy w ich praktyce edukacyjnej i terapeutycznej.

Tematyka seksualności, pomimo coraz większej liczby publikacji na ten temat, nadal pozostaje niewypełnionym polem dla wymiany doświadczeń, badań, zagadnień, dzięki którym możemy łatwiej i bardziej precyzyjnie zrozumieć człowieka oraz jego wybory i dylematy. Wydaje się to szczególnie istotne, gdy do tej wspólnej dyskusji udaje się zaprosić specjalistów, zarówno teoretyków, jak i praktyków, wywodzących się z obszaru nauk humanistycznych i medycznych. Ta wieloaspektowość spojrzenia umożliwia szerokie, a jednocześnie wszechstronne przedstawienie zagadnień, które w swej naturze dotyczą zarówno ducha (psychiki), jak i ciała.

Książka ta składa się z czterech części, poświęconych kolejno ważnym zagadnieniom z szerokiego obszaru seksuologii. Głównym celem takiego podziału było zainteresowanie czytelnika określonym kontekstem funkcjonowania w sferze seksualnej z uwzględnieniem interdyscyplinarnej perspektywy zarówno teoretycznej, jak i empirycznej.

W części pierwszej, zatytułowanej „Rekonstrukcje seksualności. Konteksty i dyskursy”, autorzy podejmują próbę zrekonstruowania zjawisk, które dotyczą zagadnień fundamentalnych (zdrowie, terapia, ciało, tożsamość, historia) związanych z omawianą problematyką. Pierwszy z tekstów, artykuł autorstwa **Zbigniewa Lew-Starowicza**, rozpoczyna się przedstawieniem historii terapii seksualnej, wyjaśnieniem głównych omawianych pojęć, a także zawiera informacje porządkujące ten ważny aspekt pomocy zarówno z perspektywy pacjenta, jak i osoby terapeuty. Autor systematyzuje wiedzę z zakresu metod pracy (korzyści i zagrożeń, wskazań i przeciwwskazań), a także kierunków rozwoju terapii seksualnej, postulując niezwykle ważne holistyczne podejście do człowieka i jego problemów.

Zbyszko Melosik w swej wielowątkowej narracji zajmuje się zagadnieniami zdrowia, choroby, koncepcji ciała w ujęciu wybranych teorii socjologicznych. Rozważania te dotyczą również roli kultury popularnej jako potencjalnej płaszczyzny promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej. Nie sposób zajmować się seksualnością człowieka bez osadzenia jej w kontekście współczesnej rzeczywistości społecznej. Ta teza stanowi myśl przewodnią niniejszej pracy.

W ten nurt rozważań wpisuje się również praca **Agnieszki Cybal-Michalskiej**, która w swych refleksjach zajmuje się społeczną konstrukcją obrazu ciała jako elementu ponowoczesnej tożsamości. Autorka pisze, iż „społeczno-kulturowe konteksty ciała pozwalają interpretować tożsamość człowieka późnej nowoczesności przez jakość odczytywania społecznych znaczeń ciała i stanowią przyczynek do dalszych interpretacji fenomenu tożsamości”.

W kolejnym tekście dokonana została próba zrekonstruowania fenomenu seksualności w ujęciu historycznym.

Część druga poświęcona jest tematyce edukacji seksualnej. Otwiera ją artykuł **Ewy Kasperek-Golimowskiej**, w którym autorka wskazuje, iż edukacja seksualna jest ważną formą ochrony i promocji zdrowia seksualnego. Kolejne teksty poświęcone są wybranym aspektom tej tematyki.

Celem drugiego mojego tekstu jest przybliżenie zagadnień związanych z seksualnością małego dziecka oraz wskazanie kierunku oraz sposobów postępowania ze strony rodziców, opiekunów. Słowa Debry W. Haffner: „edukacja seksualna tak naprawdę zaczyna się już w sali porodowej”, są mottem zawartym w prezentowanej przeze mnie pracy.

Izabela Fornalik zajmuje się tematyką, która przez wiele lat była niewyjaśniona i bagatelizowana. Temat seksualności osób z niepełnosprawnością intelektualną – jak pisze autorka – „stopniowo zaczyna być obecny w polskiej przestrzeni naukowej”. Tekst *Edukacja seksualna osób z niepełnosprawnością intelektualną. W poszukiwaniu właściwego modelu* może być ważnym przyczynkiem do dyskusji nad kształtem i formą tych oddziaływań.

Joanna Dec dokonuje weryfikacji istniejących na polskim rynku oświatowym wybranych podręczników do „wychowania do życia w rodzinie”, wskazując na występujące w nich uchybienia – stereotypowe przedstawianie zjawisk, co odzwierciedla indywidualny światopogląd autorów, odbiegający od ustaleń Światowej Organizacji Zdrowia.

Kolejna część dotyczy kwestii związanych z życiem seksualnym z perspektywy linii rozwojowej. W swoim artykule, rozpoczynającym tę część, przedstawiam wyniki badań dotyczących zagadnień związanych z biografią seksualną, odwołując się do perspektywy psychologii *life-span*.

Tekst autorstwa **Anny Gulczyńskiej i Weroniki Stefaniak** poświęcony jest problematyce masturbacji dziecięcej. Autorki omawiają to zagadnienie w kontekście przyczyn, mechanizmów i form występowania takiej aktywności.

Problematyka rozwoju psychoseksualnego dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością ruchową i intelektualną została podjęta przez **Alicję Długołęcką**. Ten niezwykle trudny temat autorka rozpoczyna od analizy pojęcia niepełnosprawności w kontekście rozważań teoretycznych oraz klasyfikacji medycznych. Następnie omawia kwestie związane z budowaniem tożsamości seksualnej oraz rolę wychowania i edukacji seksualnej dla kształtowania się tego procesu u dzieci i młodzieży niepełnosprawnej ruchowo i intelektualnie.

W kolejnym artykule przedstawiam wyniki badań własnych, których celem było charakteryzowanie zjawiska fantazji seksualnych (częstotliwości i treści) w trzech różnych momentach życia: w okresie dojrzewania, po inicjacji seksualnej, w okresie wczesnej dorosłości.

Trzecią część książki zamyka artykuł **Zbigniewa Bielana i Izabeli Stankowskiej** na temat funkcjonowania seksualnego kobiety dojrzałej w okresie poprokreacyjnym. Autorzy omawiają to zagadnienie w kontekście zdrowia kobiety, jej relacji z partnerem, a także seksualnego stylu życia.

Ostatnia część pracy poświęcona jest zagadnieniom seksualności człowieka z perspektywy społeczno-kulturowej.

Ewelina Flatow, autorka pierwszego artykułu w tej części, prezentuje wyniki badań na temat wybranych aspektów seksualności, które przeprowadziła w Polsce i we Francji. Punktem wyjścia tych analiz empirycznych, jak pisze autorka, była istniejąca w literaturze przedmiotu dyferencjacja aktywności seksualnej tych grup.

Celem drugiej pracy, autorstwa **Barbary Jankowiak**, jest przedstawienie propozycji skali do badania jakości i trwałości związków partnerskich. W pierwszej części artykułu zdefiniowano pojęcia jakości i trwałości związków, przedstawiono czynniki, które warunkują szczęście w związku oraz przedstawiono narzędzia do pomiaru jakości relacji. W drugiej części pracy zaprezentowano obecny stan prac nad Skalami Jakości i Trwałości Związków Partnerskich wraz z ich właściwościami psychometrycznymi.

Praca zbiorowa autorstwa **Roberta Kowalczyka, Krzysztofa Nowosielskiego, Katarzyny Waszyńskiej i Joanny Ślusarczyk** odnosi się do problematyki psychologicznych uwarunkowań wzajemnej atrakcyjności w diadach męskich homoseksualnych. Przedstawiono badania, których celem była odpowiedź na pytanie o rolę i znaczenie wybranych czynników warunkujących wzajemną atrakcyjność osób homoseksualnych tworzących związki.

W kolejnym artykule **Monika Filipiak** przedstawia wyniki badań odnoszące się do funkcjonowania seksualnego dorosłych dzieci alkoholików (DDA). Ta tematyka jest niezwykle trudna, aczkolwiek często spotykana w gabinetach seksuologicznych. Dlatego też badania empiryczne z tego zakresu przyczyniają się do zwiększenia wiedzy i świadomości osób pracujących z DDA.

Artykuł kończący tę część książki napisany został przez **Kajetana Tworka** i dotyczy problematyki sądowej. Autor omawia kwestie udziału psychologa i pedagoga jako osób zawiadamiających o popełnieniu przestępstwa i przesłuchiowanych w charakterze świadków w postępowaniu karnym. Dodatkowo uwzględnia również specyfikę przestępstw przeciwko wolności seksualnej na tle przestępczości ogólnej.

Autorzy tekstów zawartych w tej książce są przedstawicielami różnych dyscyplin naukowych: medycyny, pedagogiki, psychologii, socjologii, prawa. Jednak pomimo różnic w zakresie wykształcenia łączy ich naukowe i kliniczne zainteresowanie człowiekiem i jego funkcjonowaniem w sferze szeroko rozumianego życia seksualnego. Dzięki temu, mam nadzieję, praca ta ma tak interdyscyplinarny charakter.

Wyrazy podziękowania chciałabym przekazać prof. Zbigniewowi Lew-Starowiczowi, który zgodził się uczestniczyć w tym projekcie. Jest mi niezmiernie miło, że mogę we współpracy z tak wybitnym specjalistą realizować swoje zainteresowania naukowe.

Pragnę również serdecznie podziękować autorom artykułów, którzy zgodzili się współtworzyć to przedsięwzięcie. Dzięki ich wiedzy, doświadczeniu i pracy powstała niniejsza pozycja.

Książka ta powstała również dzięki zaangażowaniu i życzliwości Dziekana Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – prof. zw. dra hab. Zbyszko Melosika. Na jego ręce chciałabym zatem złożyć szczególne podziękowania za okazaną pomoc merytoryczną, organizacyjną, a także psychiczne wsparcie.

Katarzyna Waszyńska
Zakład Promocji Zdrowia i Psychoterapii
Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM